

превенція, індивідуальному), залучення до цієї діяльності якомога більшої кількості спеціалізованих (органи прокуратури, Національної поліції, НАБУ, НАЗК) та неспеціалізованих (профільні громадські організації, викривачі корупції, підприємства, установи, організації різних форм власності, ЗМІ, навчальні заклади, церква, окремі громадяни та ін.) суб'єктів та багатьох інших параметрів корелює загальний результат щодо обмеження явища корупції в Україні та зменшення толерантності громадян до корупційних практик.

Значущість запобігання корупції на засадах системності та комплексності вимагає доповнення п. 1.2 чинної Антикорупційної стратегії на 2021–2025 рр. та наступних її редакцій указаними фундаментальними принципами антикорупційної політики України.

Список використаних джерел

1. Про запобігання корупції : Закон України від 14.10.2014 р. № 1700-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18#Text>

2. Оболенцев В. Ф. Держава Україна як система: системний підхід до запобігання корупції. *Проблеми законності*. 2017. Вип. 138. С. 161–168. DOI: 10.21564/2414-990x.138.110994.

3. Про засади державної антикорупційної політики на 2021–2025 роки : Закон України від 20.06.2022 р. № 2322-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2322-20#Text>

4. Борисов В. І., Фріс П. Л. Поняття кримінально-правової політики. Поняття кримінально-правової політики. *Вісник Асоціації кримінального права України*. 2013. Вип. 1. С. 15–31. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vakpu_2013_1_4

Коломієць Катерина Вячеславівна,
аспірантка кафедри кримінального процесу
Національної академії внутрішніх справ

СЛІДЧІ (РОЗШУКОВІ) ДІЇ ЯК ЗАСІБ ДОКАЗУВАННЯ ОБСТАВИН ПРЕДМЕТА ДОКАЗУВАННЯ В ПРОВАДЖЕННЯХ ЩОДО ДІЯНЬ, ПЕРЕДБАЧЕНИХ СТ. 191 КК УКРАЇНИ

В умовах євроінтеграції та посилення фінансової прозорості злочини, пов'язані з розтратою майна шляхом зловживання службовим становищем (ст. 191 КК України) [3], становлять пряму загрозу національній економічній безпеці. Таким чином, ефективне розслідування цих діянь є критично важливим для відновлення довіри суспільства до державних. Слід зазначити, що стаття 191 КК будучи за своєю правовою природою злочином проти власності, вона водночас має ознаки корупційного правопорушення (через використання

службового становища) та належить до категорії економічних злочинів (white-collar crime), що визначає специфіку засобів її доказування. Такі правопорушення, зазвичай характеризуються високим рівнем латентності та складністю документування, оскільки часто вчиняються суб'єктами, наділеними владними або розпорядчими повноваженнями, які використовують легальні господарські механізми (укладення договорів, підписання актів) для досягнення злочинної мети.

Підтвердженням цього є результати аналізу статистичних даних за період з 2013 по 2024 рік. Так, в Україні до Єдиного реєстру досудових розслідувань (ЄРДР) внесено відомості про понад 120 тисяч кримінальних правопорушень, передбачених ст. 191 КК України, тоді як обвинувальні вирокі з призначенням покарання у виді позбавлення волі за вказаний період було ухвалено стосовно лише 578 осіб (менше 0,5% від загального масиву) [1]. Наведені показники підтверджують недостатню ефективність обраних слідчих дій та наявність значної процесуальної складності у формуванні належної доказової бази, що є типовою ознакою для розслідування корупційних злочинів загалом.

Коректне визначення предмета доказування виступає вирішальним чинником ефективності досудового розслідування. Він виконує функцію процесуального фільтра, що детермінує межі доказування (ст. 91 КПК України) та слугує алгоритмом для обрання релевантних гласних і негласних слідчих (розшукових) дій. Одним із засобів доказування на початковому етапі розслідування кримінальних правопорушень, передбачених ст. 191 КК України є проведення слідчих (розшукових) дій, внаслідок яких можна отримати інформацію, що становитиме доказову базу в кримінальному провадженні.

У доктрині кримінального процесуального права щодо тлумачення засобів доказування виокремлюють дві ключові позиції: вузький (обмежувальний) підхід та широкий підхід. Прихильники вузького підходу трактують засоби доказування лише як процесуальні джерела (докази, презумпції, загальновідомі факти) [2, с. 296]. Водночас, широка концепція (яка набуває все більшого поширення) вважає за необхідне включати до змісту засобів доказування не лише джерела, але й інструментарій процесуальних операцій уповноважених суб'єктів, що здійснюються для формування та перевірки доказів. Особливу увагу слід звернути на підхід до тлумачення засобів доказування вчених М. А. Погорецького та О. С. Старенького, які до засобів кримінального процесуального доказування відносять процесуальні дії, що мають пізнавальний характер та виступають

засобами отримання доказів (це слідчі (розшукові), негласні слідчі (розшукові) та деякі інші процесуальні дії), та загальновідомі й визнані (безспірні) факти, презумпції, преюдиції, фікції й докази, які використовуються для обґрунтування власної правової позиції вповноваженими суб'єктами кримінального процесуального доказування [5, с. 960].

Згідно зі статтею 91 КПК України, предмет доказування є універсальним [4], однак у провадженнях про розтрату майна він набуває специфічних ознак. Аналіз диспозиції ст. 191 КК дозволяє виділити три групи обставин, що підлягають встановленню засобами СРД: обставини, що характеризують суб'єкта: доведення факту, що особа є службовою та майно було їй ввірене або перебувало в її віданні; обставини об'єктивної сторони: спосіб вчинення (протиправне безоплатне оборнення майна), час, місце та розмір шкоди; обставини суб'єктивної сторони: наявність прямого умислу, корисливого мотиву та мети. Це є класичним прикладом доктринального аналізу предмета доказування для окремого складу злочину, де загальні категорії (ст. 91 КПК) наповнюються змістом диспозиції (ст. 191 КК). Водночас, предмет доказування є ширшим за склад злочину, оскільки він обов'язково охоплює додаткові процесуальні обставини, необхідні для повного вирішення кримінальної справи.

Слід зазначити, що традиційні слідчі дії (допит, огляд) часто є неефективними та вимагає від слідчих, прокурорів комплексного застосування засобів доказування: від тимчасового доступу до документів (для фіксації «паперового сліду») та судово-економічних експертиз (для встановлення розміру шкоди) до негласних слідчих (розшукових) дій для викриття прямого умислу та злочинної змови. Лише використовуючи такий комплексний підхід, спрямований на доказування всіх обставин предмета доказування, сприятиме формуванню належної доказової бази та допоможе досягти стандарту «поза розумним сумнівом».

Отже, у провадженнях щодо привласнення, розтрати або заволодіння майном шляхом зловживання службовим становищем загальні елементи предмета доказування набувають специфічних рис. Відповідно, для того щоб СРД сприяли досягненню мети розслідування такого правопорушення, уповноважені суб'єкти доказування зобов'язані чітко розуміти обставини, які підлягають доказуванню у межах кожного окремого кримінального провадження.

Список використаних джерел

1. Аналітична платформа Crime Data Lab. URL: <https://crimedatalab.shinyapps.io/platform/>.
2. Коваленко А. В. Криміналістичні засоби кримінального процесуального доказування. *Вісник Національної академії правових наук України*. 2023. Том 30. № 4. С. 293–303.
3. Кримінальний кодекс України : Закон України від 05.04.2001 р. № 2341-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14/conv#n2571>.
4. Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13.04.2012 р. № 4651-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17/conv#n1136>.
5. Погорецький М. А., Старенький О. С. Засоби кримінального процесуального доказування. *Велика українська юридична енциклопедія* : у 20 т. Т. 19 : Кримінальний процес, судострій, прокуратура та адвокатура / редкол.: В. Т. Нор (голова) та ін. ; Нац. акад. прав, наук України ; Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН Укра-їни ; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. Харків : Право, 2020. С. 960.

Копилов Едуард Володимирович,

старший викладач кафедри оперативно-розшукової діяльності Дніпровського державного університету внутрішніх справ

ПРОКУРОРСЬКИЙ НАГЛЯД ЗА ДОДЕРЖАННЯМ ЗАКОНІВ ПІД ЧАС ПРОВЕДЕННЯ ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ПЕРІОД ВІЙСЬКОВОГО СТАНУ: НЕВІД'ЄМНА СКЛАДОВА СИСТЕМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗАКОННОСТІ

Забезпечення національної безпеки належить до основних завдань будь-якої держави. Досягнення цієї мети неможливе без дієвого прокурорського нагляду за дотриманням законів у процесі проведення оперативно-розшукової діяльності (далі – ОРД).

Разом з тим виконання таких заходів потребує чіткого дотримання вимог законодавства, адже лише за умови правової врівноваженості можна поєднати захист інтересів держави з гарантіями конституційних прав і свобод людини і громадянина, особливо в період військового стану. Прокурорський нагляд у цій сфері покликаний запобігати перевищенню повноважень з боку правоохоронців, контролювати законність оперативних дій та